

Mestersége kémiatanár – Dr. Forgács József

1939. január 12-én születtem Vámspércsen. Itt végeztem el az általános iskolai tanulmányaimat. 1953-ban felvettek a debreceni Vegyipari Technikumba, és bekerültem egy kollégiumba.

A technikum kemény iskola volt. Amikor az első kémiadolgozatom hármas lett, elsírtam magam. A kémiatanárom, az igazgató úr megkérdezte: „Mi bajod van, fiam?” Én azt mondtam: „Nem tudom, hogy mondjam meg ezt otthon.” Mikor bediktáltuk a jegyeket, akkor derült ki, hogy csak néhányunknak lett közepes a dolgozata, a többieknek rosszabb. Akkor az igazgató úr odajött és megvigasztalt: „Na látod, a tied volt az egyik legjobb munka!” Akkor már nem is tűnt az olyan rossznak.

Az iskolában rászoktattak bennünket a precíz, pontos munkára. A követelményszintre jellemző, hogy fizikai kémiából és laboratóriumi gyakorlatból tíz számítási feladat szerepelt a dolgozatban, közülük hat jó megoldása még elégtelen volt. Igaz, hogy akkor a technikus néhány éven belül üzemvezető lehetett. Végzett osztálytársaim közül, akik nem mentek egyetemre, mindegyik üzemvezetőként ment nyugdíjba. Persze, az 1953-ban felvett I.c osztály 54 tanulója közül csak 18 lett technikus, a többi lemorzsolódott. Két osztálytársunknak pót-érettségizni kellett. Az egyik jogi doktor, a másik főiskolai tanár (dr.) lett. Abban az időben aki közepessel végzett az iskolában, az könnyen jeles lehetett az egyetemen.

Miért választotta a tanári pályát? Miért éppen a kémia tantárgyat választotta? Volt-e az életében tanárpéldakép, aki nagy hatással volt önre?

A középiskolában megszerettem a kémiát és a vegyipari technológiát.

Két példaképem is volt, az egyik dr. Halmai Lászlóné, a technológiatanárom, aki nagyon logikusan tanított és megszerettette velem a tárgyat. Később nagyon kedves kollégám lett, vele közösen több technológiakönyvet írtunk. A másik, osztályfőnököm, később barátom dr. Oláh József, aki történelemből akadémiai doktor lett. Őt a csodálatos előadásaiért, tudásáért, emberségéért szerettem, bár az évszámokat nem nagyon jegyeztem meg.

Jó eredménnyel lettem technikus. Érettségi után elmentem két osztálytársammal a tiszavasvári Alkaloida gyárba dolgozni. Csak egy hónapot voltam ott, mert az osztályfőnököm kötelezett arra, hogy menjek el felvételizni. A felvételi matematikadolgozatom hibátlan lett, a szóbelin feladott kémiapéldát kapásból megoldottam. A bizottság felajánlotta, hogy matematikusként folytassam tanulmányaimat. Mivel szerettem a kémiát, ragaszkodtam a vegyész szakhoz.

1962-ben kaptam meg az okleveles vegyész diplomát a KLTE Természettudományi Karán. Az egyetemen másodéves koromban már külön engedéllyel dolgozhattam a Szerves Kémia Tanszéken, mert a vegyipariba jártam. Röplabdáztam a DEAC-ban, futballoztam a megyei, kosárlabdáztam az egyetemi bajnokságban. Igazából egyik sportágban sem voltam kiemelkedő tehetség, de szerettem a mozgást és a társaságot. Összesen 15-en kezdtük a vegyész szakot, de csak kilencen kaptunk diplomát. Diplomaosztó után több egyetemi állást ajánlottak fel csoportunknak a KLTE-n, és az akkor alakuló Veszprémi Nehézipari Egyetemen, négyen egyetemi oktatók lettek az egyetemi társaim közül. Engem a diplomaosztás előtt megkeresett a volt igazgatóm, kémiatanárom, azzal, hogy „Úgy gondoltam fiam, belőled jó tanár lenne, szeretném, ha visszajönnél az iskolába tanítani!”. Először tiltakoztam, végül elfogadtam az ajánlatot azzal a kikötéssel, hogy félévkor elenged, ha nem megy a tanítás. A tantestület szeretettel fogadott, nagyon segítőkész volt, megszerettem a tanítást. Közben szorgalmasan jártam a kollégáim óráira, hogy tanuljak tőlük. Az iskola kollégiumában is alkalmaztak mellékállásban. Ebben az időszakban elkezdtem foglalkozni a kémiatörténettel és az érdekes kémiai kísérletekkel. Az akkor megrendezett Ki Mit Tud versenyre felkészítettem egyik tanítványomat, Járai Antalt (ma az ELTE nyugdíjas matematika-professzora), aki második helyezést ért el. Közben minden hétfő délután két órától hatig feladatmegoldó szakkört tartottam a

kollégiumban a vegyiparistáknak. Ezt a szokásomat megtartottam akkor is, amikor már nem voltam kollégiumi nevelőként alkalmazva. Az iskolában kémiát, fizikai kémiát, technológiát tanítottam, valamint szerves és szervetlen laboratóriumi gyakorlatokat vezettem, és gyakran látogattam, nem csak a kötelező nyári gyakorlatokon, a hazai vegyipari üzemeket is.

Tanítványaim közül többen jutottak be az OKTV-n a legjobb tíz közé, öten elsők lettek a tagozatos kémiából. 1983-ban öt tanítványom volt a legjobb tíz között. Ugyanakkor a szakmai tanulmányi versenyen is sokan értek el kiemelkedő eredményeket (hárman első helyezettek is lettek). Sajnos vegyiparista tanítványaim nem lehettek a kémiai olimpiai csapat tagjai. Egy kedves ismerősöm gimnazista gyerekeit azonban felkészítettem az OKTV-re, ő lett abban az évben a magyar olimpiai csapat legjobban szereplő versenyzője.

Közben 1978-ban a KLTE Bölcsészettudományi Karán pedagógia szakos előadói képzést szereztem. 1984-ben pedig természet-tudományi doktorrá avattak a Kossuth Lajos Tudományegyetemen. Doktori értekezésemet kémia szakmódszertanból írtam.

Szerencsém volt, mert sok tehetséges diákot taníthattam pályafutásom alatt. Olyan jó felkészültségű, és lelkiismeretes tantestületben taníthattam, amelyben két kandidátus és hat doktor volt. Tanítványaimtól is sokat tanultam. Közülük már legalább 20 akadémiai doktor, és egy akadémikus is van. De a többiek is megállták a helyüket a maguk posztján. A fiatalabbak között azonban sajnos viszonylag sok a pályaelhagyó.

1987-től az iskola gyakorlati oktatásának irányítását bízták rám. 1992-től két éven át megbízott igazgatóként szolgáltam az Erdey-Grúz Tibor Vegyipari Szakközépiskolát. Közben bevezettem intézményünkben a környezetvédelmi mérés-technikus képzést, amelynek több tárgyát tanítottam, később szerzőtársként környezetvédelmi könyvekben írtam fejezeteket.

2001-ben az egyik tanítványom első helyezést ért el a Környezetvédelmi Országos Versenyen. (Mindegy, milyen tantárgy, ha a tanár szereti amit tanít, a tantárgy szeretete, a lelkesedés átragad a diákokra.)

2002-ben mentem nyugdíjba, de 2009-ig még tanítottam az iskola levelező, valamint a Tiszaújvárosba kihelyezett tagozatán.

Életem során viszonylag sok elismerésben volt részem. 1974-ben a Nehézipar Kiváló Dolgozója, 1982-ben Kiváló Munkáért, 1987-ben Kiváló Pedagógus kitüntetések kaptam, 2001-ben a Magyar Kémia Oktatásért díjban, 2012-ben pedig Rátz Tanár Úr életműdíjban részesültem. Nagy megtiszteltetésnek veszem a 2002-ben a tantestület által adott plakettet, amelyet tudomásom szerint az iskola fennállása, 1950 óta addig rajtam kívül csak ketten kaptak meg.

Pályafutásom alatt több tankönyv, példatár, jegyzet írásában vettem részt szerzőként vagy társszerzőként. Ezek száma eddig elérte a 20-at. A vegyipari szakmacsoport tagjaként segítettem a „világbanki modell” szakmai tanterveinek elkészítését. Ennek révén Hollandiában, Németországban és Angliában tanulmányozhattam a szakmai oktatást. 1988–1995 között tagja voltam a kémia felvételi írásbeli tételkészítő bizottságnak. 1999–2004 között az Irinyi-verseny megyei fordulója feladatainak összeállításában vettem részt, 2011-től napjainkig pedig feladatokat írok az Irinyi-verseny fordulóra, és néha a Középiskolai Kémiai Lapokba. Az évek során több vegyész és környezetvédelmi képesítő tételt készítettem, vagy lektoráltam az NSZFI-nek és a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériumnak (előtte a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztériumnak.). 1998-2015 között környezetvédelemből országos szakértő voltam és vizsgálónői feladatokat láttam el a különböző környezetvédelmi tanfolyamokon és technikai vizsgákon.

Családomról röviden annyit: 1963-ban megnősültem, feleségem biológia-földrajz szakos középiskolai tanár. Ő biztosította a nyugodt légkört a munkámhoz és összetartja ma is a családkat. Két gyermekünk van. A fiam villamosmérnök, egy cég egyik igazgatója. A lányom kémia-biológia szakos középiskolai tanár, mikrobiológiából lett PhD-doktor. Ő már most jobb tanár, mint én voltam. Három lány unokám van, kettő Budapesten, egy Debrecenben jár iskolába. A két nagyobbik nem szereti a kémiát.

Diákjaim közül sokkal tartom ma is a kapcsolatot. Gyakran kéri ki a szakmai véleményemet még az Amerikában élők is. Egyik volt versenyzőm, már nagyapa, de Amerikából megkérdezte, hogy elfogadja-e az új állásajánlatot, mi a véleményem. Volt osztályaim

rendszeresen megtartják az érettségi találkozójukat, ahol beszámolnak elért eredményükről, esetleges kudarcukról.

Milyen diák volt? Voltak például csínytevései, kapott-e intőket?

Ugyan nem velem történt, mégis emlékezetes egy vegyiparista diák esete 1955-ből.

Kollégista volt, nagyon kellett volna neki 10 forint, ezért írt egy levelet a szüleinek. (Akkor még 10 forint nagy pénz volt egy diák szemében is.)

„Édesanyám, eltörtem a benzolgyűrűt, tessék küldeni 10 forintot.”

Ez azért derült ki, mert az édesanyja bejött az iskolába és megkérdezte az igazgató urat: „Nem lehetne olcsóbban megkapni azt a benzolgyűrűt?”

A diák lebukott, igazgatóit kapott, az egész iskola megtudta. Én, mint diák egy szobában laktam vele a kollégiumban.

Őn szerint milyen a „jó” diák?

Szerintem az a jó diák, aki logikusan gondolkodik, nem feltétlen fogad el mindent, hanem képes érvekkel bizonyítani igazát, megfelelő formában, a tanárral szemben is.

Ha csak egyetlen (vagy néhány) kémiaórát tarthatna, arra milyen témát választana?

Bár számomra a legkedvesebb tantárgy a vegyipari technológia, kémiából az elektrokémiát szerettem legjobban tanítani.

Volt-e olyan pillanat vagy esemény a pályáján, amit különösen emlékezetesnek tart?

Különös emlékeim közé tartozik az alábbi eset: Egyik tanulóm nem akart tanulni és már két elégtelent is kapott. Nagyon bosszantott, mert elég jó képességűnek tartottam. Mivel nem szerettem buktatni, közöltem vele, hogy bérlete van nálam. Ez azt jelentette, hogy minden órán felel szóban vagy írásban, addig míg ötösrre nem felel. A diák két hónapig bírta, heti négy órában a feleltetést. Már az egész iskola kérdezgette, van-e még bérlete. Gyakran vitatkozott, hogy már ötösrre felelt, de még nem volt tökéletes. Végül megszűnt a bérlete, mert nagyon jól tudta az anyagot. A képesítőn a második legjobb dolgozatot írta. Ekkor megköszönte, hogy nem hagytam megbukni. Elvégezte az

egyetemet, ha meglát az utcán, átjön a másik oldalra is hozzám, hogy köszöntsön és beszámoljon életéről. Ilyenkor érzi egy tanár, hogy érdemes volt tanítani.

Hogyan látja a kémiaoktatás jelenlegi helyzetét?

Sajnos a mai középiskolákban viszonylag kevés óraszám jut a kémiára. A gimnáziumok nagy részében nem kísérleteznek, mert nincs vegyszerük, sem idejük. Ugyanakkor a diákoknak nagy a csábítás az internetezésre, a tv-zésre.

Mivel foglalkozik legszívesebben, amikor éppen nem dolgozik?

Én szabad időmben unokázok, és ismerőseim gyerekeit készítem a kémia felvételi vizsgára, mert nagyon hiányzik a tanítás. Hobbim az idegen nyelvű kémia példatárak gyűjtése, van már belőlük tizenkét nyelven kb. 70-75 darab, és a kémiai feladatok készítése. Saját részemre készített verseny példatárom több mint 1500 feladatot tartalmaz, amelyek zömét én készítettem. Volt diákjaim is meglepnek az általuk írott könyvekkel, ezek nem csak a kémiáról szólnak.

Mit tanácsolna a kezdő tanároknak, vagy azoknak, akik tanári pályára készülnek?

A mai tanároknak figyelmébe ajánlanám: Legyenek következetesen szigorúak, szeressék a tárgyukat és tanítványaikat! Higgyenek abban, hogy a diákok szeretnék elsajátítani a szükséges ismereteket, és biztosítsák számukra a javítás lehetőségét! Mutassák be a kémia jelenlétét, fontosságát a mindennapi életben! Érdekes kísérletekkel, és jó humorral próbálják az órákat megtartani, de ne írassanak új könyvet a diákokkal! Bízsanak abban, hogy a tanulók zöme képes a tankönyvből is ismereteket szerezni!